כב א ב מיי׳ פ״ו מהל׳ ממידין הל׳ ט [טור א״ח

סימו הלגז:

בג ג מיי שם [ופי"ג מהל׳

סי' תכח סעיף ה רב אלפס פ' הקורא את המגילה עומד

:ד' ערן בד ד ה מיי׳ פ״ו מהל׳

ממידין הלכה ט:

סנהדריו הלכה יב:

תפלה דין ה' טוש"ע א"ח

ל) תמיד פ"ז [מ"ד אבות דר"ג פ"א], ב) ס"א ראה

ר"ע. ג) ע"ז ט. וסנהדריו לז.ז.

חנן, ו) [אבות דר"ג פל"ד

ע"ש], ז) על דרך דברה תורה כלשון בני אדם, ה) ומכרוב

לכרוב אינו מן המנין עשרה ובאמת בע"י לא גרים לה

כלל:, ט) בכח"י ליתא לפסוק,

דק"ם, י) ופי"ב ה"חן,

תורה אור השלם

לְדָוֹד מִוְמוֹר לַיְיֶ הָאָרֶץ
וְמְלוֹאָה תַּבֵל וְישְׁבֵי בָה:

בְּעִיר אֱלֹהֵינוּ הַר קְּדְשׁוּ:

3. מִזְמוֹר לְאָסָף אֱלֹהִים נִצְּב בַּעֲדַת אֵל בְּקֶרֶב אֱלֹהִים יִשְׁפֹּט:

4. אַל נְקָמוֹת יְיָ אֵל נְקָמוֹת

הופִיעֵ: תהלים צד א 5. הַרְנִינוּ לֵאלֹהִים עוּזֵּנוּ הָרִיעוּ לֵאלֹהֵי יָעֲקֹב:

6. יְיָ מָלְךּ גַּאוּת לְבֵשׁ לְבֵשׁ

יַ עוֹ הַתְאַוַר אַף תַּכּוֹן תַבַל

8. עיני גבהות אדם שפל י. בּבֵּ בַּרְּיחוּר בְּיְוּם שְׁבֵּּר לְבַרּוֹ בַּיּוֹם הַהוּא:

9. יְחַיֵּנוּ מִיּמְיִם בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי יְקִמֵנוּ וְנִחְיֶה הַשְּׁלִישִׁי יְקִמֵנוּ וְנִחְיֶה

. 10. מִי כָמֹכָה בָּאֵלִם יְיָ מִי

בַּמֹכָה נֵאִדָּר בַּקֹּרֵשׁ נוֹרָא

שמות טו יא שמות טו יא אַז יְשִׁירִי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת עֲלִי בְאַר עֲנִוּ

השירה הואת עלי באר ענה לְה: במדבר כא יז 12. אַלַךְ אָשׁוּבָּה אֶל מְקוֹמִי עַד אֲשֶׁר יָאִשְׁמוּ וּבַקְשׁוּ פָּנָי בּצַר לְהָם יְשַׁחָרְנָנִי: הושע ה טו

13. וְנוֹעֲדְתִּי לְךְּ שְׁם וְדְבַּרְתִּי אִתְּךְ מֵעל הַבָּפּרֶת מַבִּין שְׁנֵי הַבְּּרָבִים אֲשֶׁר עַל

אָרן קּבַ יוּבְּץ בּי אָשְׁר אָצוָּה אוֹתְרְּ אָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: שמות כה כב 11. זַיִּרְכָּב עַל בְּרוּב וַיָּעֹף

תהלת עשה פלא:

ומוט: תהדים בג .. מִזְמוֹר שִׁיר לְיוֹם ת: תהלים צב א תהלים צג א

. הופיע:

בל תמוט:

הַשַּׁבַת:

לפניו:

תהלים כד א

תהלים מח ב

חבלות מר ע

תהלים צד א

תהלים פא ב

ישעיהו ב יא

הושע וב

ד) [ל"ל אביי אמר], ה) ס"

או דלמא. כל פרק ופרק לשבת אחת פרק אחד: עד שהראשונה. שירת המוספין (ט) חוזרת חלילה פעם אחת: שנייה. שירת המנחה של תמיד (י) הערבים: חוורת שחים. דהתם שית פירקי והכא תלתא האזינו בשבת אחת זכור בשבת שניה וכן כולם: עשר מסעות כו'. משום דאיירי מתני׳ בתקנות של יבנה

נקט לה הכא למימר ששם גלתה סנהדרין ביתי רבן יוחנן שהיה גלות ראשונה שגלו מירושלים: נסעה שכינה. להסתלק מעל ישראל מעט מעט כשחטאו: מכפרת. שהיתה רגילה לשכון שם נסתלקה על אחד מן הכרובים שעשה שלמה העומדין בארץ אחד ללפון הארון ואחד לדרום: ומכרוב למפתן. הבית: וממפתן הבית לחצר. לעזרה בין האולם ולמזבח: ומחלר למובח. החילון: וממובח לגג (כ) ומגג לחומת העורה ומחומה לעיר. לירושלים: ומעיר להר. הזיתים. וכל סלוקים הללו לפי שבקושי היה מסתלק ומלפה שישובו: וירכב על כרוב לא גרסינן דההוא ביליאת מלרים קאמר. והכי גרסינן מכפרת לכרוב ומכרוב למפתן דכתיב ונועדתי לד שם וגו' (ל) וכבוד אלהי ישראל נעלה מעל הכרוב אשר היה עליו אל מפחן הבית. למדנו שתחילת עיקר שכינה היתה על הכפרת ובימי יחזקאל נסתלקה משם לכרוב ושהתה שם כמה ימים כדכתיב מעל הכרוב אשר היה עליו (ומשם) למפתן: וימלא הבית וגו'. ביחזקאל כתיב אחר סילוק מן הכרוב אל המפתן: נלב על המובה. ואע"ג דהאי קרא עמוס קאמר ליה ועמום מקמי יחזקאל דורות הרבה (מ) היה מתובא על העתיד ועל כרחך סילוקו כסדרן היו דרך יליאת חוץ: טוב לשבת על פנת גג. מחשת מדנים ובית חבר. על השכינה אמרו שלמה המלך טוב לה להסתלק אל גג משבת עם אשת מדני׳ כנסת ישראל שהעמידה ללם בהיכל ובית חבר בית שחברו בו את הסמל עם השכינה: עוב לשבת בארץ מדבר. סיפיה דקרא מאשת מדנים [וכעס]: עד אשר יאשמו. שיחזיקו את עלמס אשמים: ומנום אבד מנהם. מעחם נסתלק מהם: מלשכת הגוים לחנויום. חנויות עשו להם בהר הבית וישבו שם לומר שלא דנו דיני נפשות דחזו דנפישי רולחים כדאמרי׳ בסנהדרין (דף מא.). וכל הנך גלויות

דסנהדרין דבית שני קאמר ומסעות

דשכינה בבית ראשון קאמר:

שאני התם דשירה דיומיה היא תניא יורבי יהודה אומר משום ר"ע יבראשון מה היו אומרים ילה' הארץ ומלואה על שם שקנה והקנה ושלים בעולמו בשני מה היו אומרים גדול ה' ומהולל מאד על שם שחילק מעשיו ומלך עליהן 🕪 בשלישי היו אומרים אלהים נצב בערת אל על שם שגילה ארץ בחכמתו והכין תבל לעדתו ברביעי היו אומרים יאל נקמות ה' על שם שברא חמה ולבנה ועתיד ליפרע מעובדיהן בחמישי היו אומרים זהרנינו לאלהים עוזנו על שם שברא עופות ודגים לשבח לשמו בששי היו אומרים יה' מלך גאות לבש על שם שגמר מלאכתו ומלך עליהן בשביעי היו אומרים ימזמור שיר ליום השבת ליום שכולו שבת א"ר נחמיה 🌣 מה יראו חכמים לחלק בין הפרקים הללו אלא ייראו בראשון שקנה והקנה ושלים בעולמו בשני שחילק מעשיו ומלך עליהם 🌣 בשלישי שגילה ארץ בחכמתו והכין תבל לעדתו ברביעי שברא חמה ולבנה ועתיד ליפרע מעובדיהן בחמישי שברא עופות ודגים לשבח לשמו בששי שגמר מלאכתו ומלך עליהם בשביעי על שם ששבת וקמיפלגי בדרב קטינא∘ דאמר רב קטינא שיתא אלפי שני הוה עלמא וחד חרוב שנאמר יונשגב יי לבדו ביום ההוא יחיינו מיומים תרי חרוב שנאמ' יחיינו מיומים (אמר אביי) במוספי דשבתא מה היו אומרים אמר רב ענן בר רבא אמר רב הזר"ר יהזי"ו ל"ך ואמר רב חגן האזינו ירכבהו בר רבא אמר רב יכדרך שחלוקים כאן כך חלוקין

וירא לולי כי ידין כ״כ בספרים וכ"פ בקונט׳ וכן המנהג ובמסכת סופרים יי כתיב וישמן לו ור"ח פי' וירא לו:

איבעי׳ להו הני כולהו בחד שבתא אמרי להו או דלמא כל שבתא ושבתא אמרי חד תא שמע הדתניא א"ר יוםי עד שהראשונה אומרת אחת שניה חוזרת שתים שמע מינה כל שבתא ושבתא אמרי חד שמע מינה אמר רב יהודה בר

אידי א"ר יוחנן יעשר מסעות נסעה שכינה מקראי וכנגדן גלתה סנהדרין מגמרא "עשר מסעות נסעה שכינה מקראי מכפרת לכרוב שיי ומכרוב

בבית הכנסת יבמנחת'

דשבתא מה היו אומרי'

אמר רבי יוחנן ייאז ישיר

ומי כמוך יוֹאז ישיר

: סלולרות

וכתקיעת

לכרוב ומכרוב למפתן וממפתן וא לחצר ומחצר למזבח וממזבח לגג ומגג לחומה ומחומה לעיר ומעיר להר ומהר למדבר וממדבר עלתה וישבה במקומה שנאמר יואלך אשובה אל מקומי מכפורת לכרוב מכרוב לכרוב ומכרוב למפתן דכתיב בוונועדתי [לך שם ודברתי] אתך מעל הכפורת 🕫 וכתיב בוונעדתי [לך שם ודברתי] וכתיב בוכבוד אלהי ישראל נעלה מעל הכרוב אשר היה עליו אל מפתן הבית וממפתן לחצר דכתיב יוימלא הבית את הענן והחצר מלאה את נגה כבוד ה' מחצר למובח דכתיב^{'17}ראיתי את ה' נצב על המובח. וממזבח לנג דכתיב ישוב לשבת על פנת גג מגג לחומה דכתיב ייוהנה ה' נצב על חומת אנך מחומה לעיר דכתיב ייקול ה' לעיר יקרא ומעיר להר דכתיב ייועל כבוד ה' מעל תוך העיר ויעמר על ההר אשר מקדם לעיר ומהר למדבר דכתיב בשוב שבת בארץ מדבר וממדבר עלתה וישבה במקומה דכתיב אלך אשובה אל מקומי ∞ וגו' א"ר יוחגן ששה חדשים נתעכבה שכינה לישראל במדבר שמא יחזרו בתשובה כיון שלא חזרו אמר תיפח יי עצמן שנאמר 23ועיני רשעים תכלינה ומנום אבד מנהם ותקותם מפח נפש יוכנגדן גלתה סנהדרין מגמרא מלשכת הגזית לחנות ומחנות לירושלים ומירושלים ליבנה ומיבנה

בירושלים ונקראת עיר אלהינו ושכינתו בה. בשלישי אומר (אלהים) נצב בעדת אל וגוי, על שם שגילה ארץ בחכמתו, כדכתיב ותראה היבשה והכינה לעדתו שקיבלו משפטיו, כדכתיב אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי. פירוש אילולי ישראל שקיבלו בריתי להגות בה יומם ולילה, לא שמתי שמים וארץ, רביעי וחמישי ושישי פשוטין הן. הללו כולן השירות על שם מעשיו של הקב״ה. בשביעי מזמור שיר ליום השבת, ליום שעתיד להיות כולו שבת. כלומר אלף שנה שהוא יומו של הקב״ה ואחר כך תחיית המתים. אמר ר׳ נחמיה מה ראו חכמים לחלק בין הפרקים הללו. כלומר, ששה ימים על שם מעשיו של הקב״ה, ויום השביעי ליום שבועי על שם מעשיו הוכנה השירה הזאת. וכן פירשוה, מזמור שיר ליום השבת על שם שבת כדכתיב ויברך אלהים את ים השביעי ויקדש אותו כי בו שבת. וקמיפלגי ר׳ נתמיה ורבנן בהאי סברא. חכמים סברי שיתא אלפי שני הוי עלמא וחד אלפא חרבן, ל) שנאמר יחיינו מיומים ונשגב ה׳ לבדו ביום ההוא. ור׳ נחמיה סבר תרי אלפי הוי חרבן שנאמר יחיינו מיומים ביום השלישי יקימנו נחמיה ורבן בהאי סברא, חכמים סברי שיתא אלפי שני הוי עלמא וחד אלפא חרבן, יש שנאמר יחיינו מיומים בעום השלישי קימנו מיהיה לפניו. במוספי דשבתא מאי אמר, הוי"י ל"ך. פ" מהאזינו עד זכור ימות עולם. וקוריץ אותה שירה במוסף של שבת. ובשבת אחרת קורין מזכור עד ירכבהו. וכן בכל שבת ושבת קורין אחת. נמצאו שש שבתות בשירת האזינו, וכשישלימו שש שבתות חזורין כך לעולם. ובמנחה בשבתות [מה היו אומר, "שבת רשונה במנחה אומר או ישיר משה, וכשישלימו חזורין. נמצאת שירת האזינו נקראת בשש שבתות ואח"כ חזורין, ואילו שלש שבתות חזורין. נמצאת שירת אז ישיר חזורין בה פעמיים עד שתשלים שירת האזינו לחזור. וזהו פ"י עד שהראשונה והיא שירת האזינו חזורת שתים. ש"מ דהני שלש כל שבת אומר אחת מהן במנחה. אמר רבא כדרך שחולקין בפסוקים של שירת האזינו כאן כמות שאומר הוי"ו ל"ך, כך חולקים בקריאתם בספר תורה בכנסת.

שאני הסם דשירה דיומיה היא. דלעולם כל היכא דמסתפהא מילחא כגון במנחה דאי היום קודש לא שייך למימר דחול ואי הוא חול לא שייך למימר דקודש לא אמרינן כלל והכא היינו טעמא דאמר שירה דחול בחמישי בשבת דשירה דיומיה היא שיר הראוי ליאמר היום

הוא ואפי׳ בראש השנה נאמרת שירת החול בכל תמידי השחר אלא בחמישי בשבת היו מחלפין אותו משום כפילה הלכך כי מסתפקא לן משום ספק כפילה לא מבטלינן שיר של תמיד: לה' החרץ. כל המזמור: שקנה. שמים וארץ: והקנה. תבל ליושבי בה כלומר קונה כדי להקנות: ושליט בעולמו. יחידי שלה נבראו המלחכים עד יום שני: שחילק מעשיו. הבדיל רקיע בין עליונים לתחתונים ונתעלה וישב במרום דוגמת שכנו בעירו והר קדשו: שגילה ארץ. מקום מלב עדתו שנאמר ובראשים או ותראה היבשה בשלישי נאמר: שברא המה. ברביעי: שברה עופות ודגים לשבה לשמו. כשאדם רואה עופות משונים זה מזה נותן שבח למי שבראם: ליום שכולו שבת. שעתיד העולם להיות חרב וחין אדם וכל המלאכות שובתות על אותו יום אומרים שיר של שבת: מה ראה ר' עקיבא לחלק בין הפרשיות הללו. שכל ששת ימים נאמרין הפרקים הללו על שם שעבר ושל (ח) שבת על שם להבח: וקח מיפלגי בדרב קטינח. ר' נחמיה ליח ליה דרב קטינא אלא דאביי הלכך ליכא למימר על שם יום אחד שכולו שבת דהא תרי נינהו: במוספי דשבתה. מחי שיר חמרי: הזי"ו ל"ך. פרשת שירת האזינו חולקים אותה לששה פרקים הראשון האזינו השני זכור ימות עולם השלישי ירכבהו על במותי ארץ הרביעי וירא ה' וינאץ עד כאן ששה פסוקים לפרק ומכאן ואילך שמונה פסוקים לפרק החמישי לולי כעס אויב אגור הששי כי ידין ה' עמו: כדרך שחלוקין. פירקי השירה הואת כאן: כך חלוקין בבים הכנסת. כך קוראין אותה ששה הקוראין בספר תורה והשביעי קורא מן השירה ולהלן: אז ישיר. שירת הים עד מי כמוכה: ומי כמוכה. עד סוף השירה: ואו ישיר. ישראל דעלי באר (במדבר כא): כולהו בחד שבתא **אמרי להו.** הלוים והיו חולקים הפרקי׳ בנעימת הקול להפסיק ובמחלפות

14. וַיְרְבּב עַל בְּרוֹב וַיְּעָם יַבְּא עַל בָּנְפִי רּוּיִב שמואל ב כב יא 15. וּבְבוֹד אֱלֹדִי יִשְׂרָאַל נַעְלָה מַעַל הַבְּרוֹב אֲשָׁר הַיְּהָד אָלִיו אַל מִפְּתוְ הבִּיוּ הַבְּדִים אֲשֶׁר קַסְת הַספַּר בַּמְתָנְיוּ אַל הָאִישׁ הַלְבָשׁ הַבְּדִים אֲשֶׁר קַסְת הַספַּר בַּמְתַנְיוּי יַחוקאל ט ג בַּמְתַנְיוּי יַמִּיוּ בְּיִוּ כלי שיר בְּיִרְהָּיִרְּם בְּבוֹד יְיִ מַעַל הַבְּרוֹב עַל מִפְּתַּן הַבְּיִת וַיִּפְּׁלֵא הַבִּיִת אֶת הֶעְנָן וַיִּפְּׁלֵא הַבִּיִת וְהֶחָצֵר מָלְאָה אֶת נֹגֵה ְּיְטֶּהְיָבֵּה בְּיְלְּאָח עָּמֹּר בְּּהְ בְּבוֹר יְיָ: יחזקאלי ד 17. רָאִיתִי אֶת אֲדֹנְי נִצְּב עַל הַמִּוְבַּחַ וַיֹּאמֶר הַהְּ וְיִרְעֵשׁוּ הַסִּפִּים בְּרִאשׁ כָּלְּם בְּרֹאשׁ כָּלְּם ואַחַרִיתַם בַּחַרֵב אֲהֵרֹג לֹא וו טוב לשבת על פנת גג יו על פַּפַּוּ אָג. מֵאֵשֶׁת מִּדְיָנִים וּבֵית חָבֶר: משלי כא ט

19. כֹּה הָרְאַנִי וְהַנֵּה אֲדֹנֶי נִצְב עַל חוֹמַת אֲנֶךְ וּבְיָדוֹ עמוס ז ז אָנְך: עמוס ז ז 20. קול יְיָ לְעִיר יִקְרָא וְתוּשִּיה יִרְאָה שְׁמֶּע שִׁמְעוּ מַשֶּׁה וּמִי יְעָרָה: מיכה ו ט 21. וַיַּעַל בְּבוֹר יְיָ מֵעַל תּוֹךְ אַנַר: ָהָעִיר וַיִּעֲמֹד עַל הָהָר אֲשֶׁר מָקֶּדֶם לָעִיר:

יחזקאל יא כג

22. טוֹב שֶׁבֶת בְּאֶרֶץ מִדְבָּר מֵאֵשֶׁת מִדְיָנִים וְכָעַס: משלי כא יט

23. וְעֵינֵי רְשָׁעִים תִּכְלֶינָה ומַנוֹס אָבַד מִנְהֵם וְתְקְוַתָם איוב יא כ מַפַח נָפֵש:

הגהות הב"ח

(h) גמ' שחילק מעשיו ומלך עליהן ונתעלה וישב במרום בשלישי היו אומרים: (3) שם אמר רבי נחמיה וכי מה ראה ר"ע לחלק: . (ג) שם ומלך עליהם ונתעלה וישב במרום נשלישי שגילה: (ד) שם מכפרת לכרוב ומכרוב אתר מעל הכפורת ווכחיב טתן מעל הכפורת (וכתיב וירכב על כרוב ויעף) תא"מ ונ"ב רש"י לא גרס להו: (ו) שם אלר אשובה אל מהומי עד אשר יאשמו א״ר יור שנאמר: (ה) רש"י ד"ה מה ראה בני שנובר ושל ינה שבה: (ט) ד"ה עד שהראשונה שירת המוספיו אומרת פעס לחת: שתים דהתם כו' כצ"ל והד"ח: (כ) ד"ה וממזכח לגג ההיכל ומגג: (נ) ד"ה וירכב כו׳ וטעדתי לך שם וגומר וכתיב וכנוד: (מ) ד"ה נלב על כו׳ דורות הרנה מתנבא היה :על העתיד

[א] גמרא וממפתן לגג ומגג לחלר ומחלר למזכח וממזכח לחומה כו'. כצ"ל:

מוסף רש"י

שיתא אלפי שני הוה עלמא. ששת אלפים שנים נגזר על העולם להתקיים כמנין ימי השבוע וביום השביעי שבת ובשבעת אלפים נוח לעולס (ע"ז מ.) חרוב. שאלף שנה יהיה חרוב חוץ מששת אלפים אלו, דהיינו אלף שביעי (סנהדרין צו.).

רבינו חננאל

ודחינן שני יום חמישי דהרנינו שירה של ראש השנה היא ואינה שירת חול. לפיכך אומר אותה ואפי׳ בשחרית. אבל זולתי יום חמישי היכא דאיכא חשש שמא יבואו עדים (שמא) אין אומרים שירה כלל. תניא יימא יבואו עדים יהודה אומר משום ר' עקיבא בראשון מהו אומו הארץ ומלואה וגר׳. וביום ראשוז נבראו שמים וארץ על שם שקנה, כדכתיב קונה שמים וארץ. והקנה, שנאמר והארץ נתן לבני אדם. והוא שליט בעולמו, שנאמר לה' הארץ ומלואה תבל ויושבי בה. בשיני אומר בעיר אלהינו הר קדשו, על שם שחילק מעשיו, שנאמר ויהי מבדיל ביז מים למים.

א) שנא' ונשגב ה' לבדו ביום ההוא ור' נחמיה סבר דתרי חרוב שנאמר יחיינו מיומים וכו'.